

Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση

Περιλήψεις 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου

Μουσική Εκπαίδευση: Μπροστά στις προκλήσεις του 21ου αιώνα

Πολύβιος Ανδρούτσος

Σε αυτή την εναρκτήρια ομιλία, ο πρόεδρος της Ε.Ε.Μ.Ε., μεταξύ άλλων, εξετάζει τους γενικούς στόχους της μουσικής εκπαίδευσης όπως αυτοί διατυπώθηκαν διεθνώς διαχρονικά μέχρι σήμερα και μοιράζεται σκέψεις για ενδεχόμενη επαναδιατύπωση και συμπλήρωσή τους, ώστε να ανταποκρίνονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στις ραγδαίες εξελίξεις και προκλήσεις που φαίνεται ότι επιφυλάσσει το εγγύς μέλλον. Η σκοπιμότητα για κάτι τέτοιο προκύπτει από την επιτακτική, άμεση ανάγκη προετοιμασίας της μουσικής εκπαίδευσης, ώστε να αναλάβει επιτυχώς τη διευρυμένη αποστολή που της επιφυλάσσουν οι νέες συνθήκες που ήδη ωριμάζουν στο κατώφλι του 21ου αιώνα. Συνδέοντας τα παραπάνω με την ελληνική πραγματικότητα και το σημαντικό έργο που έχει αναλάβει η Ε.Ε.Μ.Ε., κηρύσσει την επίσημη έναρξη του συνεδρίου.

Ο Πολύβιος Ανδρούτσος είναι πτυχιούχος κλασικής κιθάρας και απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ., όπου είναι και υποψήφιος διδάκτορας στον τομέα της Μουσικής Παιδαγωγικής. Έχει συμμετάσχει -με διαλέξεις και εισηγήσεις- σε μουσικοπαιδαγωγικές ημερίδες και συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό και έχει διδάξει σε εργαστήρια και σεμινάρια. Εργάστηκε ως καθηγητής κιθάρας σε μουσικές σχολές και ωδεία της Θεσ/νίκης και της Αθήνας. Έχει διδάξει μουσική στην Πρωτοβάθμια γενική εκπαίδευση, στα ΤΕΙ Θεσ/νίκης (Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας), ενώ έχει δουλέψει και με παιδιά με ειδικές ανάγκες σε ειδικό δημοτικό σχολείο. Σήμερα εργάζεται στη Δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση. Είναι μέλος της ISME (International Society for Music Education), της MENC (Music Educators National Conference), της EMEA (European Music Educators Association), του ΕΣΜΑ C. Orff (Ελληνικός Σύλλογος Μουσικοκινητικής Αγωγής Carl Orff), του Κρουστόφωνου (Εργαστήρι Κρουστών-Μουσικοπαιχνιδοθέαμα) και ιδρυτικό μέλος και πρόεδρος της Ε.Ε.Μ.Ε. (Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση). Έχει στο ενεργητικό του 36 δημοσιεύσεις σε ελληνικά και ξένα περιοδικά και ένα βιβλίο. Επίσης διατέλεσε μέλος των Συντακτικών Επιτροπών των περιοδικών "Μουσικοτροπίες" και "Ρυθμοί", στα οποία σήμερα είναι τακτικός συνεργάτης. Έχει αξιολογή συνθετική δραστηριότητα και συμμετοχές σε συναυλίες και ρεσιτάλ σε Αθήνα και Θεσ/νίκη.

Η Κοινωνική και Εκπαιδευτική Φιλοσοφία του Παιδαγωγικού Έργου Orff

Αγγελική Κομινού-Πριντάκη

Πηγή έμπνευσης για το συνθετικό έργο του **CARL ORFF** υπήρξε ο πλούτος της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας, τα ανθρώπινα πάθη, το θείο, οι μύθοι, το μυστήριο της ζωής και του θανάτου. Ο Orff τους έδωσε μορφή με το ιδιαίτερό του ύφος, χρησιμοποιώντας τη δύναμη του λόγου, τις εκφραστικές δυνατότητες του σώματος, την καθαρή και άμεση γλώσσα των κρουστών. Παράλληλα, ο Orff εισήγαγε στην εκπαίδευση ένα είδος μουσικής που την αποκαλεί "**στοιχειακή μουσική**" και την περιγράφει ως εξής "πρόκειται για μουσική που κάποιος πρέπει να τη συνθέσει μόνος του, που συνδυάζεται με λέξεις [τραγούδι, απαγγελία] και χορό [εκφραστική κίνηση], και που στο αρχικό στάδιο δεν ακολουθεί την πορεία της καθιερωμένης μουσικής ερμηνείας". Είναι μια πολύμορφη εκφραστική διέξοδος, η αναζήτηση της ανθρώπινης ύπαρξης και τέλος η επιβεβαίωσή της μέσα από τη μουσική. Αυτή είναι η ουσία του παιδαγωγικού έργου Orff. Στην εισήγηση επιχειρείται μια συνοπτική αναφορά στην εκπαιδευτική αξία και κοινωνική εμβέλεια των βασικών αρχών της διδασκαλίας Orff.

Η Αγγελική Κομινού-Πριντάκη είναι μουσικός, μουσικοπαιδαγωγός συστήματος Orff. Έχει κάνει σπουδές κλασσικού πιάνου στο Εθνικό Ωδείο Αθηνών και είναι απόφοιτος του διετούς μεταπτυχιακού κύκλου σπουδών Orff της Σχολής Μωραΐτη. Είναι ιδρυτικό και τακτικό μέλος του Ελληνικού Συλλόγου Μουσικοκινητικής Αγωγής C. Orff και από το 1992 πρόεδρος στο Δ.Σ. του Συλλόγου. Είναι ιδρυτικό μέλος και υπεύθυνη έκδοσης του περιοδικού Ρυθμοί. Διδάσκει μουσική και σύστημα Orff στην πρωτοβάθμια και τριτοβάθμια ιδιωτική εκπαίδευση, παραδίδει ιδιαίτερα μαθήματα πιάνου, γράφει μουσική, αρθρογραφεί και εισηγείται θεμάτων σχετικών με τη μουσικοκινητική αγωγή. Είναι ιδρυτικό και τακτικό μέλος της Ε.Ε.Μ.Ε.

Ε. J. Dalcroze Παρουσίαση της Μεθόδου του: Ρυθμική

Αμαλία Ζαχαριάδη

Βιογραφικά στοιχεία του Emile Jaques Dalcroze. Ο Emile Jaques Dalcroze και η εποχή του. Ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο. Τα πρώτα βήματα της καριέρας του ως καθηγητής στο Ωδείο της Γενεύης όπου διορίστηκε τον Απρίλιο του 1892 για να διδάξει Αρμονία. Αργότερα φεύγει στη Γερμανία-Hellerau. Το 1915 επιστρέφει στη Γενεύη. Ταξιδεύει σε πολλά μέρη της Ευρώπης όπου συναντά σημαντικούς ανθρώπους της τέχνης και η μέθοδός του γίνεται όλο και περισσότερο γνωστή. Ο Emile Jaques Dalcroze ως συνθέτης. Αναφορά στα είδη έργων που έγραψε. Ο Emile Jaques Dalcroze: δημιουργός της Ρυθμικής. Οι βασικές αρχές της μεθόδου του και τα μέσα που χρησιμοποιεί. Μουσική εκπαίδευση μέσω της Ρυθμικής. Ο ρόλος της Ρυθμικής στην παιδεία και τη μουσική επιμόρφωση. Γνώσεις και απαραίτητα προσόντα του καθηγητή Ρυθμικής. Το πιάνο και ο αυτοσχεδιασμός. Απαιτήσεις της επιμόρφωσης του καθηγητή Ρυθμικής: 1) Μουσική επιμόρφωση, 2) Σωματική αγωγή,

3) Παιδαγωγική επιμόρφωση. Η Ρυθμική Emile Jaques Dalcroze στον ελλαδικό χώρο. Μερικά συμπεράσματα και προτάσεις.

Η Αμαλία Ζαχαριάδη ξεκίνησε τις μουσικές της σπουδές στο Ωδείο του Πειραιά. Σπούδασε φιλολογία στη Φιλοσοφική Σχολή του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθήνας. Είναι πιανίστα, διορισμένη καθηγήτρια μουσικής στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση από το 1986. Παράλληλα έχει διδάξει σε Πειραματικά Δημοτικά σχολεία και σε Ωδεία σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Έχει δίπλωμα Μουσικοπαιδαγωγικών από το Ινστιτούτο Ρυθμικής Emile-Jaques Dalcroze Βρυξελλών όπου αποφοίτησε με τη μεγαλύτερη διάκριση (άριστα) καθώς επίσης και ειδικό Δίπλωμα Μουσικής - Ρυθμικής - Αυτοσχεδιασμού από το ίδιο Ινστιτούτο. Από το 1991 διδάσκει κάθε χρόνο σε σεμινάρια για καθηγητές μουσικής, γυμναστικής, νηπιαγωγούς, δασκάλους, καθώς επίσης και σε φοιτητές Παιδαγωγικών τμημάτων, Μουσικολογίας και φοιτητές Ωδείων. Από το Σεπτέμβριο του 1992 διδάσκει στο Ελληνικό Δημοτικό, Γυμνάσιο και Λύκειο Βρυξελλών. Έχει συμμετάσχει σε πολλά σεμινάρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό πάνω σε θέματα μουσικοπαιδαγωγικής, μουσικοθεραπείας, τραγουδιού, θεατρικής έκφρασης, παντομίμας, ορθοφωνίας, χορού κ.ά. Ήταν μέλος της Χορωδίας Αθηνών από το 1983 μέχρι το 1986. Είναι ενεργό μέλος στο Σύλλογο "Musique Esperance" Βελγίου και του ελληνικού θεάτρου Βελγίου. Έχει ξεκινήσει διδακτορική διατριβή στο Καθολικό Πανεπιστήμιο της Louvain-la-Neuve (Βέλγιο) στον τομέα της Μουσικής Παιδαγωγικής.

Βασικές μεθοδολογικές αρχές για την εφαρμογή των Μουσικοπαιδαγωγικών ιδεών του Zoltan Kodaly

Εριφύλη Δαμιανού-Μαρίνη

Η βασική αρχή πάνω στην οποία στηρίζεται το μουσικοπαιδαγωγικό έργο του Zoltan Kodaly είναι η διδασκαλία της μουσικής γραφής και ανάγνωσης από τις μικρές ηλικίες, έτσι ώστε τα παιδιά χρησιμοποιώντας τη φωνή τους να προσεγγίσουν τον κόσμο της μουσικής μέσα από τη χαρά του τραγουδιού. Ο Zoltan Kodaly έγραψε μία σειρά βιβλίων Σολφέζ που έχουν ως στόχο τη διδασκαλία της ρυθμικής, μελωδικής, αρμονικής και μορφολογικής δομής των μουσικών έργων.

Η Εριφύλη Δαμιανού-Μαρίνη γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη. Είναι διπλωματούχος του τμήματος Μουσικών Σπουδών Α.Π.Θ. και πτυχιούχος της σχολής Νηπιαγωγών Θεσσαλονίκης. Είναι επίσης διπλωματούχος πιάνου και θεωρητικών του Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης και του Μουσικοπαιδαγωγικού Ινστιτούτου Zoltan Kodaly της Ουγγαρίας. Διδάσκει ως Ειδική Επιστήμων στο τμήμα Μουσικών Σπουδών του Α.Π.Θ. εκπονώντας παράλληλα τη διδακτορική της διατριβή. Έχει λάβει μέρος σε πολλά διεθνή σεμινάρια και συνέδρια που αφορούν σύγχρονα μουσικοπαιδαγωγικά συστήματα (Kodaly, Orff, Dalcroze, Martenot). Διακρίθηκε, επίσης, ως μαέστρος της χορωδίας κοριτσιών Παναγούδας Θεσσαλονίκης σε συναυλίες, μαγνητοσκοπήσεις και ηχογραφήσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Η Μουσική στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Ευαγγελία Κότσιρα

Πρόκειται για μια προσέγγιση-ερμηνεία του αναλυτικού προγράμματος του ΥΠΕΠΘ για το μάθημα της μουσικής που έχει λάβει υπόψη τις νέες θεωρίες για το πώς προσλαμβάνει ο άνθρωπος τη μουσική, ποιες μεθοδολογίες προκύπτουν από αυτό στην εκπαιδευτική πράξη, καθώς και τα αναλυτικά προγράμματα του μαθήματος από χώρες της Ε.Ε. και την Αμερική.

Η Ευαγγελία Κότσιρα έχει σπουδάσει στο Τμήμα Φυσικής του Πανεπιστημίου Αθηνών και στο Εθνικό Ωδείο Αθηνών πιάνο (πτυχίο) και ανώτερα θεωρητικά (Αρμονία, Φούγκα). Έχει παρακολουθήσει πολλά σεμινάρια για τη Μουσική Εκπαίδευση στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και έχει εμπλακεί σε κοινοτικά προγράμματα για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (Comenius). Έχει ασχοληθεί με την έκδοση σχολικών εγχειριδίων για το μάθημα της μουσικής στο δημοτικό σχολείο ("Η φλογέρα μου κι εγώ", εκδ. Orpheus). Εργάζεται ως εκπαιδευτικός κλάδου μουσικής στο δημοτικό σχολείο του Κολλεγίου Αθηνών.

Ο θεσμός των Μουσικών Σχολείων σε χώρες του εξωτερικού

Παναγιώτα Κυριαζικίδου

Ο θεσμός των Μουσικών Σχολείων έχει παράδοση σε πολλές χώρες του εξωτερικού, η εμπειρία των οποίων θα μπορούσε να αποβεί χρήσιμη και για την Ελλάδα. Θα παρουσιαστούν τρία μουσικά σχολεία με μεγάλη παράδοση κι αναγνωρισμένη προσφορά από την άποψη του στόχου τους, της δομής και λειτουργίας τους, του ωρολόγιου-αναλυτικού προγράμματος, της διαδικασίας επιλογής για την εισαγωγή των μαθητών και τον τίτλο σπουδών. Τα σχολεία αυτά είναι τα εξής:

1. **Μουσικό Σχολείο Κολωνίας** (Musikgymnasium in Köln),
2. **Ειδικό γυμνάσιο του Ελσίνκι**,
3. **Λύκειο Sibelius**.

Στη συνέχεια, αφού διατυπωθούν κάποια γενικά συμπεράσματα, θα γίνει απόπειρα σύγκρισης με τα ισχύοντα στην ελληνική πραγματικότητα και θα ακολουθήσουν προτάσεις.

Η Παναγιώτα Κυριαζικίδου γεννήθηκε στην Τρίπολη το 1960. Το 1982 αποφοίτησε από το Παιδαγωγικό Τμήμα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Από το 1983 έως το 1993 εργάστηκε ως μόνιμη εκπαιδευτικός σε αρκετά σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Από το 1994 εργάζεται ως φιλόλογος στο Μουσικό Γυμνάσιο - Λύκειο Θεσσαλονίκης. Το Σεπτέμβριο του 1997 απέκτησε τον τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών στον τομέα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ. Είναι σπουδάστρια του Μακεδονικού Ωδείου στο τμήμα Μονωδίας, στην Α' Ανωτέρα.

Μουσική Εκπαίδευση στις ΗΠΑ. Μια επισκόπηση

Jere T. Humphreys

Στις Η.Π.Α. δεν υπάρχει ένα εθνικό ενιαίο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών για τη μουσική, τα μαθηματικά, τη γλώσσα ή για οποιοδήποτε άλλο σχολικό μάθημα. Οι πενήντα κυβερνήσεις των Αμερικανικών Πολιτειών ελέγχουν το εκπαιδευτικό σύστημα και όχι η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση. Επιπλέον, οι Πολιτείες παρέχουν στις τοπικές σχολικές επιτροπές, οι περισσότερες από τις οποίες έχουν εκλεγεί από ψηφοφόρους, τη δύναμη να εφαρμόζουν τις τοπικές τους τακτικές, και να εισπράττουν επιπρόσθετους φόρους για τα σχολεία. Κατά συνέπεια, οι ψηφοφόροι έμμεσα και διαμέσου των μελών που ανήκουν στις σχολικές τους επιτροπές, καθώς και διαμέσου των ανωτέρων υπαλλήλων του κράτους που έχουν εκλέξει οι ίδιοι, καθορίζουν σχεδόν ό,τι συμβαίνει στα τοπικά σχολεία αλλά και στα πανεπιστήμια. Αυτοί οι ανώτεροι υπάλληλοι επηρεάζονται άμεσα περισσότερο από άτομα και από σχετικά μικρές ομάδες ανθρώπων. Για τους λόγους αυτούς, το μουσικό εκπαιδευτικό σύστημα των αμερικανικών σχολείων και κολλεγίων προέκυψε όχι από καλοσχεδιασμένα προγράμματα των ανωτέρων κυβερνητικών στελεχών ή από επαγγελματίες εκπαιδευτικούς μουσικής, αλλά από τις ανάγκες και επιθυμίες των τοπικών κοινωνιών. Αυτή η εργασία περιγράφει την εξέλιξη της μουσικής στα αμερικάνικα δημόσια σχολεία και πανεπιστήμια. Συμπεριλαμβάνει επίσης στατιστικές σχετικές με τον αριθμό των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που προσφέρουν κάθε τύπο μουσικής διδασκαλίας με μικρές και μεγάλες ορχήστρες, χορωδίες και μαθήματα γενικής μουσικής. Επίσης γίνεται αναφορά στην εξέλιξη των πανεπιστημιακών μουσικών προγραμμάτων. Η εργασία καταλήγει περιγράφοντας τα καινούργια εθνικά προτεινόμενα πρότυπα για τη μουσική εκπαίδευση, καθώς επίσης και κάποιες εκτιμήσεις των δυνατών και αδύναμων σημείων των αμερικανικών μουσικοεκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Ο Jere T. Humphreys είναι καθηγητής Μουσικής Εκπαίδευσης και συντονιστής διδακτορικών σπουδών στη Μουσική Εκπαίδευση στο πολιτειακό πανεπιστήμιο της Αριζόνα. Στο Εθνικό Συνέδριο των Μουσικών Εκπαιδευτικών (Music Educators National Conference) συνεργάστηκε με τη διευθύνουσα επιτροπή του συμβουλίου ερευνών στη Μουσική Εκπαίδευση (Council of Research in Music Education) και με την εταιρία εκπαίδευσης καθηγητών Μουσικής (Society for Music Teachers Education). Συνεργάστηκε επίσης, με επιτροπές εκδόσεων για το Δελτίο του Συμβουλίου Ερευνών στη Μουσική Εκπαίδευση (Bulletin of the Council for Research in Music Education) και για το Δελτίο Ιστορικών Ερευνών (Bulletin of historical research in Music Education). Δημοσιεύσεις του σχετικές με εφαρμογές ερευνών στη Μουσική Εκπαίδευση, στα εξής περιοδικά: Southeastern Journal of Music Education, Journal of Band Research, The Quarterly Journal of Music Teaching and Learning. Είναι ιστορικός και εμπειρικός ερευνητής και έχει δημοσιεύσει εργασίες του σε πολλά περιοδικά και βιβλία. Επίσης, παρουσιάζει το έργο του σε Ασία, Ευρώπη, Αφρική και Βόρεια Αμερική. Είναι κάτοχος των παρακάτω τίτλων: πτυχίο στη Μουσική Εκπαίδευση (B.M.) από το Πανεπιστήμιο του Μισισσιπή, Master στο κλαρινέτο (M.M.) από το Πολιτειακό Πανεπιστήμιο της Florida και διδακτορικό στη Μουσική Εκπαίδευση (Ph.D.) από το Πανεπιστήμιο του Michigan.

Μουσική Αγωγή στο Σχολείο μέσα από τα μονοπάτια της Τέχνης

Μαίη Κοκκίδου

Γεωργία Γκανά

Καίτη Καραχάλιου

Η μουσική, το θέατρο, ο χορός και τα εικαστικά έχουν ένα προβάδισμα στο σύνολο των τεχνών, όσον αφορά το παιδί, το δάσκαλο, το σχολείο. Χωρίς να είμαστε αντίθετοι με την εξειδικευμένη αγωγή σε κάθε τέχνη χωριστά, θεωρούμε σημαντικότερο να ωθήσουμε το παιδί να επικοινωνήσει και να εκφραστεί μέσω της τέχνης γενικά, να το εφοδιάσουμε βέβαια με την απαραίτητη γνώση και τα μέσα, ώστε να μπει σε δημιουργικές διαδικασίες, κυρίως όμως να θεμελιώσουμε μια καλή σχέση παιδιού-τέχνης, η οποία, αυθύπαρκτη και μόνιμη ανάγκη του παιδιού, θα έχει κάθε λόγο να εξελίσσεται και πέρα από το σχολικό χώρο και τα όποια μαθήματα αισθητικής αγωγής. Αυτό που μας ενδιαφέρει είναι τα παιδιά να μπορούν να αντιλαμβάνονται, να δέχονται αλλά και να στέλνουν μηνύματα με την ευαισθησία που τα διακρίνει και η οποία δεν πρέπει να αλλοιώνεται με την πάροδο του χρόνου.

Καλλιτεχνική - Παιδαγωγική Ομάδα: ΕΛΑΤΕ ΝΑ ΠΑΙΞΟΥΜΕ

Η Καλλιτεχνική Παιδαγωγική ομάδα "ΕΛΑΤΕ ΝΑ ΠΑΙΞΟΥΜΕ" δημιουργήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1986 από Παιδαγωγούς-Καλλιτέχνες, προσανατολισμένους σε μια παιδεία ανθρωπιστική με αισθητικό κριτήριο και περιεχόμενο. Κύριοι στόχοι της είναι η αναβάθμιση της Αισθητικής Αγωγής στα σχολεία με την ανάδειξη του παιχνιδιού ως βασικής μεθόδου προσέγγισης των τεχνών, η εξοικείωση των παιδιών με τις τέχνες μέσα από τη συμμετοχή τους σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες και η προώθηση και διάδοση προγραμμάτων Αισθητικής Αγωγής. Η πρόταση της ομάδας για τις εκπαιδευτικές εφαρμογές και τη διάδοση της αισθητικής παιδείας αναπτύσσεται στο βιβλίο "Το Σχολείο Εργαστήρι Τέχνης και Δημιουργίας" που εκδόθηκε από το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών Ίδρυμα Μανώλη Τριανταφυλλίδη του Α.Π.Θ. το 1994. Την ομάδα αποτελούν οι: Γκανά Γεωργία, Ζησοπούλου Ελένη, Θεοδωρίδης Νίκος, Καραχάλιου Καίτη, Κοκκίδου Μαρία, Χατζηκαμάρη Παναγιώτα. Η Γεωργία Γκανά είναι Μουσικός και Μουσικοπαιδαγωγός. Ζει και εργάζεται μόνιμα στη Θεσ/νίκη. Δουλεύει με ομάδες παιδιών και ενηλίκων εφαρμόζοντας προγράμματα μουσικής και θεατρικού παιχνιδιού, καθώς και με άτομα με ειδικές ανάγκες. Δίδαξε στα Π.Ε.Κ. Θεσ/νίκης μουσικοπαιδαγωγικά και θεωρητική αγωγή και εισηγήθηκε ανάλογα θέματα σε σεμινάρια άλλων φορέων. Είναι υπεύθυνη του εργαστηρίου τέχνης και δημιουργίας "Ανεμόσκαλα".

Η Καίτη Καραχάλιου είναι Μουσικός, Μουσικοπαιδαγωγός και εμπνεύστρια θεατρικού παιχνιδιού. Ζει και εργάζεται μόνιμα στο Βόλο. Είναι υπεύθυνη των μουσικοπαιδαγωγικών προγραμμάτων που απευθύνονται σε παιδιά και ενήλικες στο Δημοτικό Ωδείο Ν. Ιωνίας Μαγνησίας. Διδάσκει στα Δημόσια Ι.Ε.Κ. Βόλου το μάθημα της μουσικοκινητικής αγωγής.

Η Μαρία Κοκκίδου είναι Μουσικός, Μουσικοπαιδαγωγός και Νηπιαγωγός. Υπηρετεί ως μουσικός στην Πρωτοβάθμια Δημόσια Εκπαίδευση στο νομό Κοζάνης, διδάσκει στα Π.Ε.Κ., είναι ειδική συνεργάτης στο Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Φλώρινας στο μάθημα της διδακτικής της μουσικής, είναι καλλιτεχνική διευθύντρια της εταιρίας "Θεατρική Αναζήτηση".

"Μουσική Αγωγή" στην προσχολική ηλικία: ένα διετές μουσικοπαιδαγωγικό πρόγραμμα

Χαρίκλεια Παπανικολάου

Η "Μουσική Αγωγή" στην προσχολική ηλικία δεν έχει αποκλειστικά σαν στόχο τη μουσική, αλλά και τη γενικότερη ανάπτυξη του παιδιού και την ολόπλευρη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του. Θα μπορούσαμε να ομαδοποιήσουμε δύο κατηγορίες στόχων:

α) **Γενικότεροι παιδαγωγικοί στόχοι:** η ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της φαντασίας του παιδιού, η ευαισθητοποίησή του, η ανάπτυξη της πρωτοβουλίας, του αυτοελέγχου και της αυτενέργειάς του, η δυνατότητα ανεύρεσης τρόπων έκφρασης. Ακόμη, η ψυχολογική του ανάπτυξη, η ανάπτυξη των κινητικών του δεξιοτήτων, η καλλιέργεια της συνεργασίας και της αυτοπειθαρχίας.

β) **Μουσικοί στόχοι:** η εξοικείωση του παιδιού με τις μουσικές έννοιες, με το ρυθμό, με τα μουσικά όργανα, με την καλλιέργεια της ακοής και την ανάπτυξη της δεκτικότητας σε όλα τα είδη της μουσικής (της ελληνικής αλλά και της παγκόσμιας μουσικής δημιουργίας), με την καλλιέργεια της φωνής και το τραγούδι. Γενικότερα θα λέγαμε ότι αποβλέπει στο να γνωρίσουν τα παιδιά τον κόσμο της μουσικής και να τον αγαπήσουν. Η ενασχόληση με τη μουσική πρέπει να δίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να ενισχύεται η φυσική περιέργεια του παιδιού. Το μέσο λοιπόν για την επίτευξη των στόχων μας δεν είναι άλλο από το παιχνίδι, που αποτελεί από μόνο του ένα πρωτογενές κίνητρο για το παιδί. Το διετές πρόγραμμα της μουσικής αγωγής για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας, που καταρτίστηκε από τις μουσικοπαιδαγωγούς Π. Λιάτσου και Χ. Παπανικολάου, με σκοπό την επίτευξη των προαναφερθέντων στόχων, στηρίχθηκε στις αρχές των Orff, Dalcroze, Kodaly και άλλων σύγχρονων μουσικοπαιδαγωγών και εφαρμόζεται σε ωδεία, νηπιαγωγεία και παιδικούς σταθμούς της Θεσσαλονίκης και άλλων πόλεων της Βόρειας Ελλάδας από το 1985.

Η Χαρίκλεια Παπανικολάου γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1959. Σπούδασε πιάνο και θεωρητικά στο Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης καθώς και οικονομικά στην Α.Β.Σ.Θ. Συμμετείχε σε μουσικοπαιδαγωγικά σεμινάρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ειδικεύτηκε στη Μουσική Παιδαγωγική στην Μουσική Ακαδημία του Trossingen της Γερμανίας, από όπου αποφοίτησε το 1985. Δίδαξε σε νηπιαγωγεία και ωδεία της Θεσσαλονίκης (Ν.Ω.Θ., Σ.Ω.Θ.) και της Νάουσας. Συνεργάστηκε επανειλημμένα με συμβούλους της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και δίδαξε επί σειρά ετών στα ΠΕΚ και σε άλλα επιμορφωτικά σεμινάρια παιδαγωγών και μουσικών. Από το 1987 διδάσκει σαν ειδική επιστήμων στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Α.Π.Θ. Ακόμη διδάσκει στο Μουσικό Κολλέγιο Θεσσαλονίκης το πρόγραμμα της "Μουσικής Αγωγής" σε παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας και συμμετέχει στη διδασκαλία του προγράμματος της μουσικοπαιδαγωγικής επιμόρφωσης παιδαγωγών και μουσικών. Έχει συγγράψει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα "Μουσική Αγωγή για παιδιά προσχολικής ηλικίας", που διδάσκεται από το 1985 σε Μουσικές σχολές, Ωδεία και Νηπιαγωγεία της Θεσσαλονίκης και άλλων πόλεων της Β. Ελλάδας, καθώς και σειρά διδακτικών σημειώσεων για το Π.Τ.Δ.Ε. του ΑΠΘ. Επιμελήθηκε και παρουσίασε πολλές μουσικοθεατρικές παραστάσεις με παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας.

Η σύνδεση των στόχων της Μουσικής Αγωγής με τα μαθήματα του Αναλυτικού Προγράμματος του Δημοτικού Σχολείου

*Εργαστήριο Μουσικής Αγωγής (Ε.Μ.Α.)
του Πρότυπου Μουσικού Κέντρου Πειραιά (Π.Μ.Κ.Π.)*

Στην εισήγηση θα παρουσιαστούν τρόποι σύνδεσης της μουσικής αγωγής με τα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος του Δημοτικού Σχολείου. Συγκεκριμένα, θα παρουσιαστεί ο τρόπος με τον οποίο συνδέθηκε η μουσική αγωγή με τα μαθήματα "Εμείς και ο κόσμος" και "Τα μαθηματικά μου" στις τάξεις Α', Β', Γ' και Δ' Δημοτικού. Βασικός πυρήνας της δουλειάς μας είναι η θέση ότι η κατανόηση και εκμάθηση των εννοιών που πραγματεύονται τα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος υποστηρίζονται σημαντικά, εάν στα οπτικά ερεθίσματα προστεθούν ηχητικά και κιναισθητικά. Με τον τρόπο αυτό θεωρούμε ότι τα πολλαπλά και διαφορετικά μεταξύ τους ερεθίσματα (οπτικά, ηχητικά και κιναισθητικά) διευκολύνουν τη γενίκευση εννοιών που διαπραγματεύεται το κάθε μάθημα. Ταυτόχρονα, οι δράσεις και τα παιχνίδια που προκύπτουν από τη μεθοδολογία της μουσικής, αγωγής καλλιεργούν, όπως είναι φυσικό, και το μουσικό αισθητήριο των παιδιών. Τα βοηθούν να διακρίνουν και να κατανοήσουν δομικά στοιχεία της μουσικής, όπως διάρκεια, ηχώχρωμα, ένταση κ.λ.π., αλλά και να αυτοσχεδιάσουν μουσικά π.χ. παίζοντας γραφική παρτιτούρα με βάση μαθηματικά σύμβολα. Οι τρόποι σύνδεσης της μουσικής αγωγής με τα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος του Δημοτικού Σχολείου εφαρμόστηκαν τα δύο τελευταία χρόνια στο Ράλλειο Πειραματικό Σχολείο του Πειραιά. Οι πειραματικοί κύκλοι των μαθημάτων πραγματοποιήθηκαν από το Εργαστήριο Μουσικής Αγωγής του Π.Μ.Κ.Π. σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης. Η ομάδα μουσικοπαιδαγωγών του Π.Μ.Κ.Π. (Νάνση Τουμπακάρη, Τζένη Γιαμάλογλου, Παναγιώτης Τσιρίδης, Νικόλας Τσαφταρίδης, Γιώργος Φασόλης) δούλεψε με τάξεις παιδιών Α', Β', Γ' και Δ' Δημοτικού και επεξεργάστηκε τα μαθήματα "Εμείς και ο κόσμος" και "Τα μαθηματικά μου".

Η Τζένη Γιαμάλογλου είναι απόφοιτος του διετούς επαγγελματικού κύκλου μουσικοκινητικής αγωγής C. Orff στη Σχολή Μωραΐτη 1990-1992. Είναι πτυχιούχος Αρμονίας και Αντίστιξης και πιάνου. Σπουδές συστήματος Kodaly 1989-1990. Συμμετείχε σε πειραματικά προγράμματα μουσικής αγωγής που πραγματοποιήθηκαν από το Πρότυπο Μουσικό Κέντρο Πειραιά (Π.Μ.Κ.Π.) και το Πανεπιστήμιο Αθηνών - Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης με θέμα "Σύνδεση της μουσικής αγωγής με τα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος του Δημοτικού Σχολείου". Εργάζεται στο Π.Μ.Κ.Π. στο Δημοτικό Ωδείο Μοσχάτου και Δημοτικό Ωδείο Άνω Λιοσίων. Ο Παναγιώτης Τσιρίδης σπούδασε κιθάρα και αρμονία στην "Πρότυπη Μουσική Σχολή Καλλιθέας". Εκπαιδεύτηκε στο Κέντρο Σύγχρονης Μουσικής Έρευνας το 1990 και 1991 ως μουσικοπαιδαγωγός. Συμμετείχε σε πειραματικά προγράμματα μουσικής αγωγής που πραγματοποιήθηκαν από το Πρότυπο Μουσικό Κέντρο Πειραιά (Π.Μ.Κ.Π.) και το Πανεπιστήμιο Αθηνών καθώς και σε προγράμματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών. Είναι τακτικός συνεργάτης του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου. Εργάζεται στο Δημοτικό - Νηπιαγωγείο του Ελληνογερμανικού Εκπαιδευτικού Συλλόγου, στο Π.Μ.Κ.Π. και σε άλλα ωδεία.

Μίμηση και Μουσική Παιδεία

Δημήτρης Βαρελάς

Δεδομένης της μεγάλης σημασίας που έχει στην όλη εξελικτική πορεία του ανθρώπου σαν άτομο και σαν είδος, η μίμηση παίζει έναν πρωτεύοντα ρόλο σε κάθε διαδικασία μάθησης και διδασκαλίας. Ο δάσκαλος της μουσικής καλείται να εκμεταλλευτεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την ικανότητα των παιδιών να μιμούνται τις δεξιότητες και τον τρόπο σκέψης των ενηλίκων. Έχοντας το δάσκαλο σαν μοντέλο, το παιδί μπορεί να ζησει όλες τις παραμέτρους της μουσικής μέσα από μια εξελικτική πορεία αντίστοιχη με την ιστορική εξέλιξη της μουσικής καθώς και την ανάπτυξη του ίδιου του παιδιού σαν προσωπικότητα. Ρυθμός, κίνηση και μελωδία αποτελούν τη βάση για μια ολοκληρωμένη διδασκαλία της μουσικής σε κάθε ηλικία και η πλέον ταιριαστή, στη φύση της μουσικής και του ανθρώπου, διδακτική προσέγγιση αυτών των τριών βασικών στοιχείων είναι η μίμηση.

Ο Δημήτρης Βαρελάς σπούδασε μουσική στο Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης και από το 1996 διδάσκει το μάθημα της μουσικής σε γυμνάσια και δημοτικά σχολεία. Το 1995 ολοκλήρωσε μεταπτυχιακές σπουδές στη μουσική παιδαγωγική στο Πανεπιστήμιο του Reading με ερευνητικό αντικείμενο την "προφορική διδασκαλία της μουσικής". Με το όλο αντικείμενο, όπως αυτό συναντάται στην διδασκαλία του συστήματος Orff στην Ελλάδα, συνεχίζει τη διδακτορική του διατριβή υπό την εποπτεία του καθηγητή Kemp.

Για τη χρήση του αυτοσχεδιασμού στα παιδιά του Δημοτικού Σχολείου

Γιώργος Φασόλης

Με αφορμή ένα σεμινάριο μουσικής αγωγής μέσα από τον αυτοσχεδιασμό, που έγινε πέρσι από το Πρότυπο Μουσικό Κέντρο Πειραιά, ξεκίνησα μαθήματα αυτοσχεδιασμού στο δημοτικό σχολείο που εργάζομαι. Τα παιδιά ανταποκρίθηκαν με μεγάλο ενθουσιασμό και γρήγορα προχώρησαν σε αυτοσχέδιες μουσικές φόρμες και συνδυασμούς οργάνων. Χωρίς να έχουν διδαχθεί τεχνικές παιξίματος βρήκανε δικούς τους τρόπους, χρησιμοποιώντας πρωτότυπες ιδέες και μορφές έκφρασης. Ξεκινήσαμε από μουσικές συνομιλίες σε ζευγάρια, που εξελίχθηκαν σε αυτοσχεδιασμούς με τρία και τέσσερα παιδιά, αλλά και σε ατομικούς αυτοσχεδιασμούς. Χρησιμοποιήσαμε τα μικρά ρυθμικά κρουστά όργανα, καθώς επίσης λόγο και κίνηση. Πολλές φορές αφορμή για τον αυτοσχεδιασμό ήταν μια ιστορία ή κάποια κατάσταση. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα η μουσική να παίρνει μια θεατρική διάσταση. Στη παρουσίασή μου θα προσπαθήσω να μοιραστώ μαζί σας την εμπειρία από την συνεργασία μου με τα παιδιά.

Ο Γιώργος Φασόλης είναι απόφοιτος του διετούς επαγγελματικού κύκλου μουσικοκινητικής αγωγής C. Orff στη Σχολή Μωραϊτή. Ακόμη έχει κάνει σπουδές κλασσικής κιθάρας, πιάνου, φλάουτου και παραδοσιακών κρουστών. Είναι μέλος της χορωδίας Νίκαιας και άλλων φωνητικών και οργανικών μουσικών συνόλων. Επίσης

έχει ασχοληθεί με το θέατρο και την πολύτεχνη έκφραση. Συμμετείχε σε πειραματικά προγράμματα μουσικής αγωγής που πραγματοποιήθηκαν από το Πρότυπο Μουσικό Κέντρο Πειραιά (Π.Μ.Κ.Π.) και το Πανεπιστήμιο Αθηνών-Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης. Εργάζεται στο Π.Μ.Κ.Π. και στο 13ο Δημοτικό Σχολείο και Νηπιαγωγείο Χαλανδρίου.

Ενσωμάτωση μουσικού, ηχητικού και σχετικού οπτικού υλικού στη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας στο Δημοτικό Σχολείο

Νάνσυ Τουμπακάρη

Η διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας βασίζεται σήμερα σχεδόν αποκλειστικά στο λόγο, με μόνη εξαίρεση τη χρήση κάποιων εικόνων. Ο λόγος και η εικόνα είναι βεβαίως αναντικατάστατα μέσα μετάδοσης γνώσεων. Όμως είναι πολύ δύσκολο να περιγράψουν και να αναπλάσουν χαρακτηριστικά στοιχεία ενός τόπου και μιας εποχής, όπως είναι η μουσική και τα τραγούδια ή ο τρόπος και ο ήχος της ομιλίας. Με την εισαγωγή στο μάθημα της Ιστορίας της μουσικής και του ήχου (συνοδευμένα από σχετικό οπτικό υλικό), δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να αποκτήσουν μία πιο ολοκληρωμένη και σφαιρική εικόνα του τόπου, της εποχής και του πολιτισμικού πλαισίου, εμποδώνοντας έτσι καλύτερα τις παρεχόμενες ιστορικές γνώσεις, ενώ παράλληλα δίνεται η ευκαιρία στα παιδιά να έρθουν σε επαφή με σημαντικά μουσικά έργα της παραδοσιακής, αλλά και της έντεχνης δυτικής μουσικής, να παίξουν με αυτά, να συζητήσουν και να τα αξιολογήσουν, βελτιώνοντας και καλλιεργώντας το μουσικό κριτήριο και την αισθητική τους. Η εισήγηση περιλαμβάνει την ανάλυση-παρουσίαση της μελέτης για την ανάπτυξη ενός πολυμέσου που υλοποιεί την πιο πάνω ιδέα. Το υλικό που συλλέχθηκε ή/και αναπτύχθηκε για τις ανάγκες του πολυμέσου αποτελείται από 431 μουσικά και ηχητικά στοιχεία και 730 εικόνες. Το υλικό αυτό υποστηρίζει τα κεφάλαια του βιβλίου της Ιστορίας "Στα Νεότερα Χρόνια - Ιστορία ΣΤ' Δημοτικού" (ΟΕΔΒ: Αθήνα 1993) και είναι αποθηκευμένο σε 6 CDRom. Έτσι μπορεί να χρησιμοποιηθεί μέσα στην τάξη κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας από το δάσκαλο. Η μελέτη πραγματοποιήθηκε με την ειδική χορηγία "Κυβέλη - Γ. Χορν" του Συλλόγου Φίλων της Μουσικής.

Η Νάνσυ Τουμπακάρη έχει πτυχίο Αρμονίας, Αντίστιξης και Φούγκας. Σπουδές κλασσικής κιθάρας, κλασσικού τραγουδιού και πιάνου. Από το 1986 διδάσκει στο Δημοτικό της Σχολής Μωραΐτη μουσικοπαιδαγωγικά. Από το 1988 δραστηριοποιείται στον χώρο της μουσικής αγωγής ως διοργανώτρια και εισηγήτρια σχετικών σεμιναρίων στο Κέντρο Σύγχρονης Μουσικής Έρευνας, στο Πρότυπο Μουσικό Κέντρο Πειραιά (Π.Μ.Κ.Π.) και αλλού. Εκπόνησε μελέτη για την ανάπτυξη πολυμέσου για την ενσωμάτωση της μουσικής στο μάθημα της Ιστορίας στο Δημοτικό Σχολείο, με χορηγία του Συλλόγου Φίλων της Μουσικής. Έχει συγγράψει σειρά παραμυθιών για παιδιά με τον γενικό τίτλο "Ο Αίσωπος κάπως αλλιώς" (Εκδόσεις Δελφίνι). Είναι Επικεφαλής του Εργαστηρίου Μουσικής Αγωγής του Π.Μ.Κ.Π.

Οργάνωση και Συστηματοποίηση της Μουσικής Παιδείας στην Ευρώπη στα τέλη του 18ου αιώνα

Δημήτρης Θέμελης

Οργανωμένη και συστηματοποιημένη μουσική παιδεία αρχίζει στην Ευρώπη με την ίδρυση του πρώτου, στο είδος του στην Ευρώπη και σε ολόκληρο τον κόσμο, ωδείου, του περίφημου στην εποχή του Conservatoire de musique του Παρισιού. Ιδρύθηκε στα 1795, δηλαδή 6 χρόνια ύστερα από τη Γαλλική Επανάσταση (1789). Με την ίδρυση του Ωδείου αυτού, που σύμφωνα με το πρότυπο του 19ου αιώνα ιδρύθηκαν και οργανώθηκαν σχεδόν όλα τα ευρωπαϊκά Ωδεία, συνδέεται και η δημιουργία της διδακτικής μουσικής. Σ' αυτό το Ωδείο συνειδητοποιείται για πρώτη φορά η ανάγκη εκπόνησης μεθοδικών βοηθημάτων για τους διάφορους κλάδους της μουσικής εκπαίδευσης. Σχεδόν με την ίδρυση του Conservatoire συγκροτήθηκε μια ειδική επιτροπή, η Comiti des Etudes, η οποία είχε την εποπτεία της επεξεργασίας μεθόδων που θα κάλυπταν αντίστοιχα όλους τους μουσικούς κλάδους. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι στην ίδρυση ενός τόσο οργανωμένου μουσικού-εκπαιδευτικού ιδρύματος, εκτός από τις ανάγκες που προέκυψαν από τις ολοένα αυξανόμενες απαιτήσεις της μουσικής εκτέλεσης και ερμηνείας εκείνης της εποχής, συνέβαλαν καθοριστικά και οι νέες κοινωνικές συνθήκες που διαμορφώθηκαν με τη Γαλλική Επανάσταση. Δηλαδή, το γεγονός ότι η μουσική παιδεία δεν ήταν πια αποκλειστικά προνόμιο των ευγενών ή εξαιρετικά προικισμένων μουσικών, αλλά ότι έπρεπε να είναι προσιτή και στα ευρύτερα κοινωνικά στρώματα.

Ο Δημήτριος Θέμελης γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1931 και είναι γιος του ποιητή Γιώργου Θέμελη. Καθοριστικό για τη σταδιοδρομία του υπήρξε το γεγονός ότι πέρασε ένα μέρος των παιδικών του χρόνων στην Ικαρία, τόπο καταγωγής της μητέρας του, και μάλιστα κατά τη δύσκολη χρονική περίοδο 1940-1944 όπου του δόθηκε η ευκαιρία να μάθει να παίζει νησιώτικη λύρα από λυράρηδες εκείνης της εποχής και να γνωρίσει τη ζωντανή πράξη της παραδοσιακής μας μουσικής. Απόφοιτος του Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης -βιολί και θεωρητικά- συνέχισε με υποτροφία τις σπουδές του στο Μόναχο: βιολί με τον καθηγητή της Ανώτατης Μουσικής Σχολής, Kurth Stiehler και Μουσικο-λογία, Βυζαντινολογία και Αρχαία Ιστορία στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου από όπου αποφοίτησε ως Διδάκτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής. Διετέλεσε διευθυντής του Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης (1971-1985) και από το 1985 είναι καθηγητής Μουσικολογίας στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Α.Π.Θ. του οποίου διετέλεσε πρόεδρος επί τέσσερις θητείες. Επίσης διετέλεσε κοσμήτορας της Σχολής Καλών Τεχνών του ΑΠΘ, πρόεδρος της καλλιτεχνικής επιτροπής της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης. Είναι μέλος της Ένωσης Ελλήνων Μουσουργών, ο εκπρόσωπος του Διεθνούς Συμβουλίου Παραδοσιακής Μουσικής (ICTM) στην Ελλάδα, μέλος της Γερμανικής Εταιρίας Μουσικής Έρευνας και της Διεθνούς Εταιρίας Εθνομουσικολογίας, μέλος του συμβουλίου του Διεθνούς Οργα-νισμού Λαϊκής Τέχνης (IOV), επίσης τακτικό μέλος της Ακαδημίας Επιστημών της Νέας Υόρκης (1994). Το 1990 τιμήθηκε από τη Μουσική Εταιρία Βορείου Ελλάδος με το "χρυσό βραβείο" μουσικής προσφοράς.

Μια ιστορικο-κοινωνιολογική προσέγγιση στη Διδασκαλία του Πιάνου: ο κυρίαρχος ρόλος της παράδοσης του 19ου αιώνα

Έφη Μακροπούλου

Στόχος μου είναι να επισημάνω ότι η διδασκαλία του πιάνου, ιδιαίτερα όπως εκπροσωπείται από τα ελληνικά ωδεία, έχει αγκιστρωθεί σε πρακτικές του προηγούμενου αιώνα. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι οι διατάξεις που αφορούν τη λειτουργία των ωδείων δεν έχουν αλλάξει σε τίποτα από το 1957 που πρωτοεμφανίστηκαν. Κατά συνέπεια, η παιδαγωγική του πιάνου αδυνατεί να εναρμονιστεί με τις νέες επιταγές για δημιουργικότητα και αυτενέργεια από μέρους των μαθητών, τάσεις που επικρατούν στη διεθνή παιδαγωγική σκηνή τα τελευταία χρόνια. Συνοπτικά θα προσπαθήσω να θίξω, πρώτον, ποια ακριβώς είναι η φύση της διδασκαλίας του πιάνου και, δεύτερον, ποιοι κατά την γνώμη μου είναι οι λόγοι που οδηγούν στη διαιώνιση της παρωχημένης διδασκαλίας.

Η Έφη Μακροπούλου γεννήθηκε στην Αθήνα όπου και σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών (τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας). Σπούδασε πιάνο και θεωρητικά στο Αθηναϊκό Ωδείο (διευθυντής Γ. Αυγερινός), από όπου αποφοίτησε το 1996 με δίπλωμα πιάνου (τάξη Γιολάντας Σεβέρη) και πτυχίο Ανωτέρων Θεωρητικών. Το 1997 ολοκλήρωσε, ως υπότροφος του Ι.Κ.Υ. τις μεταπτυχιακές της σπουδές στη Μουσική Παιδαγωγική στο Πανεπιστήμιο του Reading στην Αγγλία, με ερευνητικό αντικείμενο τη "Διδασκαλία πιάνου από μια ιστορική και κοινωνιολογική προσέγγιση". Έχει διδάξει πιάνο σε Ωδεία της Αθήνας και πρόσφατα διδάσκει Μουσική Προπαιδεία και Μουσικοκινητική σε μικρές ηλικίες.

Παιδαγωγική του Πιάνου: Πρόγραμμα σπουδών για την εκπαίδευση των δασκάλων πιάνου

Λιάνα Χαρατσή
Maria Lewander

Βρισκόμαστε στο κατώφλι του 21ου αιώνα. Το πιάνο είναι ένα μέσο μουσικής έκφρασης, επικοινωνίας και δημιουργίας. Διαθέτει μια εξελικτική ιστορία τριών περίπου αιώνων. Παράλληλα με την εξελικτική του πορεία αναπτύσσεται και η μεθοδολογία της παιδαγωγικής του. Σήμερα πλέον κατέχει μια ιδιαίτερη θέση στη γενικότερη μουσική εκπαίδευση. Υπευθυνότητα στη διδασκαλία και σεβασμός στην τέχνη και στον άνθρωπο είναι οι δύο πιο βασικές αρχές της Παιδαγωγικής του Πιάνου. Γι' αυτό και η εκπαίδευση των μελλοντικών δασκάλων πιάνου, χρειάζεται ένα οργανωμένο πλαίσιο όχι μόνο θεωρητικής αλλά και πρακτικής κατάρτισης, που να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της εποχής μας και να ανοίγει δρόμους για καινούριες εμπειρίες. Ποιά είναι τα γνωστικά εκείνα εφόδια που χρειάζεται ένας πιανίστας για να γίνει δάσκαλος; Τι απαιτείται για την πρακτική του εξάσκηση; Ποιό πρόγραμμα σπουδών πρέπει να ακολουθήσει κάθε πιανίστας ώστε να προετοιμαστεί κατάλληλα και να αναλάβει με υπευθυνότητα το έργο του δασκάλου; Η πρακτική εκπαίδευση των δασκάλων πιάνου είναι το ίδιο σημαντική και αναγκαία όσο και η

θεωρητική τους κατάρτιση. Το πρόγραμμα που παρουσιάζουμε περιλαμβάνει και τις δύο αυτές παραμέτρους στις οποίες δίνουμε ιδιαίτερη έμφαση, χωρίζεται σε ομαδικά και ατομικά μαθήματα, όπου η επίβλεψη και καθοδήγηση του μαθητευόμενου από έναν έμπειρο δάσκαλο παίζει καθοριστικό ρόλο στην εξελικτική πορεία αυτής της εκπαίδευσης.

*Η Λιάνα Χαρατσή γεννήθηκε στην Αθήνα το 1962. Σπούδασε πιάνο στο **Εθνικό Ωδείο** στην τάξη της κας Μαρίνας Χανίδου-Δημητριάδου, απ' όπου πήρε και το δίπλωμά της. Μελέτησε με τις πιανίστες Ναταλία Μιχαηλίδου και Nelly Ben-Or. Συνέχισε τις σπουδές της στο **Dusseldorf** της Γερμανίας στη **Robert Schumann Musikhochschule** στην τάξη του Prof. Herbert Drechsel, απ' όπου αποφοίτησε το 1989. Κατά την οκταετή παραμονή της στη Γερμανία έλαβε μέρος σε πολλά διεθνή σεμινάρια πιάνου και συμμετείχε σε ειδικά σεμινάρια τεχνικής Alexander των Nelly Ben Or, Nadia Kevan, Peter Lpsch, Rudolf Kratzer κ.ά. Έχει παρακολουθήσει σεμινάρια μουσικοκινητικής αγωγής Orff, Dalcroze, Μουσικοθεραπείας, κ.ά. Από το 1980 ασχολείται με τη διδασκαλία του πιάνου και από το 1994 ζει και εργάζεται μόνιμα στην Ελλάδα. Είναι καθηγήτρια πιάνου και Prima Vista στο **Εθνικό Ωδείο Αθηνών** (κεντρικό), διδάσκει Μεθοδολογία της παιδαγωγικής του πιάνου στο **Ωδείο Φίλιππος Νάκας**, (κεντρικό Αθήνας). Διδάσκει σε **σεμινάρια** μουσικοπαιδαγωγικού χαρακτήρα σε διάφορες πόλεις (Αθήνα, Λευκωσία-Κύπρου, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, κ.ά.) Είναι μέλος της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση και υπεύθυνη (μαζί με τη Maria Lewander) για την ομάδα εργασίας της **E.E.M.E.** για την Παιδαγωγική του Πιάνου. Αρθρογραφεί σε μουσικά περιοδικά και εφημερίδες. Η καλλιτεχνική της δραστηριότητα περιλαμβάνει ατομικά **ρεσιτάλ** και συναυλίες **μουσικής δωματίου**, με διάφορα μουσικά σύνολα σύγχρονης και κλασικής μουσικής στην Ελλάδα και στη Γερμανία. Έχει συμπράξει με τις ορχήστρες **Klassische Philharmonie Telekom Bonn, Orchester Oberhausen**, κ.ά. Έπαιξε στο διεθνές Φεστιβάλ Πιάνου "**Piano-Pur**" (Βόννη 1996) και ερμήνευσε επανειλημμένως έργα ελλήνων συνθετών, σε πολλές Ελληνικές Πολιτιστικές Εβδομάδες στη Γερμανία. Υπήρξε μέλος του συνόλου σύγχρονης μουσικής του **I.E.M.A.** και του **Trio con Brio**.*

*Η Maria Lewander γεννήθηκε στη Στοκχόλμη. Σπούδασε πιάνο στο **Royal College of Music** στο πανεπιστήμιο της Στοκχόλμης, και στο **Malmo College of Music** στο πανεπιστήμιο του **Lund**. Είναι κάτοχος **Master of Fine Arts in Music Education**. Δούλεψε ως πιανίστρια σε μουσικό θέατρο, ενώ παράλληλα παρέδιδε μαθήματα πιάνου. Διετέλεσε διευθύντρια παιδικής χορωδίας ενηλίκων και επίσης δούλεψε ως κάντορας σε εκκλησία, παίζοντας εκκλησιαστικό όργανο. Δούλεψε ως καθηγήτρια πιάνου και μεθοδολογίας της διδασκαλίας του σε ειδικά καλοκαιρινά τμήματα για μουσικοπαιδαγωγούς από όλη τη Σουηδία, που διοργάνωσε η **Βασιλική Ακαδημία της Στοκχόλμης**. Στο διάστημα 1992 ως 1995 δίδαξε πιάνο και θεωρία στο **κοινοτικό μουσικό σχολείο του Hassleholm**. Επίσης στο ίδιο αυτό σχολείο διατέλεσε υπεύθυνη οργάνωσης του αισθητικού προγράμματος του Λυκείου, στο οποίο ήταν και διευθύντρια του μουσικού τμήματος. Ακόμα, από τις αρχές του 1994 δίδαξε πιάνο στο **Malmo College of Music** στο πανεπιστήμιο του **Lund**. Συμμετέχει σε προερευνητικό πρόγραμμα (μεταπτυχιακός κύκλος σπουδών) στη μουσική εκπαίδευση στο πανεπιστήμιο του Lund. Είναι μέλος της **ISME** (International Society for Music Education) και του **Σουηδικού Οργανισμού για την Παιδαγωγική του Πιάνου**. Επίσης είναι ιδρυτικό μέλος της **Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση** και υπεύθυνη (μαζί με τη Λιάνα Χαρατσή) για την ομάδα εργασίας της **E.E.M.E.** για την Παιδαγωγική του Πιάνου. Σήμερα διδάσκει Γενική Μουσική στο γυμνάσιο του*

Διεθνούς Σχολείου **Pinewood Schools of Thessaloniki**. Έχει διδάξει πιάνο στο Νέο Ωδείο Θεσσαλονίκης και επίσης διδάσκει ιδιωτικά πιάνο καθώς και μεθοδολογία της διδασκαλίας του πιάνου σε σεμινάρια για καθηγητές πιάνου στη Θεσ/νίκη και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας. Ακόμα πραγματοποίησε διαλέξεις για την Μεθοδολογία της διδασκαλίας του Πιάνου και πραγματοποίησε δύο δημοσιεύσεις για την Παιδαγωγική του Πιάνου στο περιοδικό Μουσικοτροπίες.

Το νέο Νομοθετικό Πλαίσιο και οι εργασιακές σχέσεις στο χώρο των Ωδείων.

Θανάσης Ρεπάνης

Βασική αρχή που θα πρέπει να διέπει τη νομοθεσία για τη μουσική παιδεία είναι η πληρότητα και η σφαιρικότητα τόσο σε επίπεδο εθνικού σχεδιασμού όσο και σε επίπεδο επίλυσης των διαφόρων προβλημάτων (εκπαιδευτικών, πολιτιστικών, κοινωνικών, οικονομικών, εργασιακών κλπ). Η μουσική εκπαίδευση αποτελεί έναν ξεχωριστό χώρο της Παιδείας που οι ιδιαιτερότητές του (αισθητική και καλλιτεχνική παιδεία σε ισορροπία με την επαγγελματική προοπτική) δεν θα πρέπει να στραγγαλίζονται από μυωπικούς χειρισμούς της γραφειοκρατίας και δεν θα εγκαταλείπονται στη συγκεντρωτική διαχείριση υπερεργολάβων του Πολιτισμού. Μετά την ψήφιση στη Βουλή του Νόμου 2557 (Δεκέμβριος '97) του ΥΠΠΟ ακολούθησε η κοινοποίηση των "Σχεδίων Π.Δ. για την οργάνωση και λειτουργία Σχολών Ανώτερης και Βασικής Μουσικής Εκπαίδευσης". Διαπιστώνουμε ότι και αυτά διέπονται από τη φιλοσοφία παλαιότερων προσχεδίων Ομάδων Εργασίας του ΥΠΠΟ που και επί άλλων κυβερνήσεων είχαν συναντήσει την έντονη κριτική του συνόλου των φορέων της μουσικής κοινότητας. Σήμερα που επίκειται η υπογραφή των σχετικών Προεδρικών Διαταγμάτων χρειάζεται η ενεργοποίηση όλων σ' έναν αγώνα για την ανάδειξη των προβλημάτων αλλά και της σημασίας της μουσικής εκπαίδευσης ως υπόθεσης αφύπνισης και αυτενέργειας, δημιουργικής αναζήτησης και οραματισμού, πνευματικής και πολιτιστικής καλλιέργειας. Συγχρόνως, το ΥΠΠΟ θα πρέπει να αναπτύξει ουσιαστικό διάλογο με τους αρμόδιους φορείς με βάση τον προβληματισμό και τις προτάσεις που έχουν καταθέσει.

Ο Θανάσης Ρεπάνης είναι πρόεδρος του Συλλόγου Καθηγητών Ωδείων και Μουσικών Σχολών Μακεδονίας-Θράκης. Ο Σύλλογος αυτός είναι επαγγελματικό Σωματείο και ιδρύθηκε πριν από δύο χρόνια. Βασικοί στόχοι του είναι η κατοχύρωση των εργασιακών δικαιωμάτων των μελών του και η προβολή στην Πολιτεία και στην κοινή γνώμη των αιτημάτων του κλάδου. Την περίοδο αυτή αναπτύσσει διάφορες πρωτοβουλίες, ώστε να αναδείξει και να προωθήσει τις απόψεις του, τώρα που αναδιαμορφώνεται το θεσμικό πλαίσιο της λειτουργίας των Μουσικών Ιδρυμάτων. Μέλος του μπορεί να γίνει ο καθένας που εργάζεται σε Ωδείο ή Μουσική Σχολή. Η θητεία του σημερινού Διοικητικού Συμβουλίου θα ανανεωθεί με εκλογές που θα γίνουν στις αρχές του σχολικού έτους 1998-99.

Η χρήση στοιχείων της παραδοσιακής μουσικής στην Ειδική Αγωγή και τη Μουσική Θεραπεία

Μιχάλης Τόμπλερ

Αυτή η σπουδή εκθέτει στοιχεία από την παράδοση και συγκεκριμένα από την παραδοσιακή μουσική και παρουσιάζει πώς αυτά εμπλέκονται, ενεργοποιούνται και χρησιμοποιούνται σε ομάδες παιδιών και ενηλίκων με συναισθηματικές, νοητικές και σωματικές ιδιαιτερότητες. Το video που παρουσιάστηκε περιείχε αποσπάσματα με διαφορετικές ομάδες παιδιών και από χώρους με διαφορετικές κάθε φορά κατευθύνσεις (καλλιτεχνικές, θεραπευτικές, παιδαγωγικές, ψυχαγωγικές). Στα παραδείγματα χρησιμοποιήθηκε ως επί το πλείστον ο Καλαματιανός και πώς αυτός βιώνεται σαν μέσο έκφρασης, επικοινωνίας και δημιουργικότητας, πώς καλύπτει τους χώρους της προσέγγισης, της αγωγής και της θεραπείας και πώς λειτουργεί σαν στοιχείο της δράσης, της κουλτούρας και της ψυχαγωγίας. Η κίνηση και ο λόγος, η ρυθμική αγωγή και η μελωδική ανάπτυξη, η φόρμα και η δομή, η χρήση των οργάνων (εδώ, όχι απαραίτητα παραδοσιακών) είναι μερικά απ' τα κομμάτια που καλύφθηκαν σε αυτά τα αποσπάσματα και δείχνουν, πώς σε ένα λαό με πλούσια ακόμα παραδοσιακά στοιχεία αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα σε ειδικούς χώρους (μουσική παιδαγωγική, μουσική θεραπεία, καλλιτεχνική έκφραση).

Ο Μιχάλης Τόμπλερ έχει κατά καιρούς εργαστεί ως μουσικός σε όλες τις κατηγορίες και ως μουσικός - εκπαιδευτής σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Τα τελευταία χρόνια απασχολείται με παιδιά και ενήλικες με ειδικές ανάγκες.

Διαπολιτισμική Μουσική Εκπαίδευση

Πολύβιος Ανδρούτσος

Το θέμα της σημασίας και του ρόλου της διδασκαλίας με υλικό από τη μουσική διαφόρων λαών έχει αρχίσει να απασχολεί τους μουσικοπαιδαγωγούς εδώ και πάρα πολλά χρόνια. Γι' αυτό το λόγο και η έρευνα στράφηκε από πολύ νωρίς προς αυτή την κατεύθυνση. Τα αποτελέσματα είναι εκπληκτικά και σε πολλές χώρες - ιδιαίτερα στις Η.Π.Α - είναι πολύ διαδεδομένη η διδασκαλία με υλικό (μουσικό αλλά όχι μόνο-επίσης π.χ. λαογραφικό ή και κινητικό) από διάφορες χώρες του κόσμου. Στη συγκεκριμένη παρουσίαση σκιαγραφείται η ανάγκη που έστρεψε τη μουσική παιδαγωγική προς αυτή την κατεύθυνση, η φιλοσοφία της νέας τάσης, οι πρακτικές εφαρμογές της, τα προβλήματα που προέκυψαν και οι ορίζοντες που ανοίγει η τελευταία στην επιστήμη της μουσικής παιδαγωγικής. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση απαντά στην απαίτηση των καιρών να διδάσκεται η μουσική από μια ευρύτερη ιστορική και γεωγραφική προοπτική. Στη βιντεοπαρουσίαση, σε παραγωγή της Αμερικάνικης Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση (MENC, 1992), τέσσερις διεθνώς αναγνωρισμένοι μουσικοπαιδαγωγοί για την προσφορά τους στη διαπολιτισμική μουσική εκπαίδευση, παρουσιάζουν τραγούδια και προτείνουν νέους τρόπους για τη διδασκαλία μουσικής διαφόρων λαών σε παιδιά μικρών κυρίως ηλικιών.

Ο Πολύβιος Ανδρούτσος είναι πτυχιούχος κλασικής κιθάρας και απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ., όπου είναι και υποψήφιος διδάκτορας στον τομέα της Μουσικής Παιδαγωγικής. Έχει συμμετάσχει -με διαλέξεις και εισηγήσεις- σε μουσικοπαιδαγωγικές ημερίδες και συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό και έχει διδάξει σε εργαστήρια και σεμινάρια. Εργάστηκε ως καθηγητής κιθάρας σε μουσικές σχολές και ωδεία της Θεσ/νίκης και της Αθήνας. Έχει διδάξει μουσική στην Πρωτοβάθμια γενική εκπαίδευση, στα ΤΕΙ Θεσ/νίκης (Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας), ενώ έχει δουλέψει και με παιδιά με ειδικές ανάγκες σε ειδικό δημοτικό σχολείο. Σήμερα εργάζεται στη Δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση. Είναι μέλος της ISME (International Society for Music Education), της MENC (Music Educators National Conference), της EMEA (European Music Educators Association), του ΕΣΜΑ C. Orff (Ελληνικός Σύλλογος Μουσικοκινητικής Αγωγής Carl Orff), του Κρουστόφωνου (Εργαστήρι Κρουστών-Μουσικοπαιγδοθέαμα) και ιδρυτικό μέλος και πρόεδρος της Ε.Ε.Μ.Ε. (Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση). Έχει στο ενεργητικό του 36 δημοσιεύσεις σε ελληνικά και ξένα περιοδικά και ένα βιβλίο. Επίσης διατέλεσε μέλος των Συντακτικών Επιτροπών των περιοδικών "Μουσικοτροπιές" και "Ρυθμοί", στα οποία σήμερα είναι τακτικός συνεργάτης. Έχει αξιολογή συνθετική δραστηριότητα και συμμετοχές σε συναυλίες και ρεσιτάλ σε Αθήνα και Θεσ/νίκη.

Η περιπέτεια μιας Μουσικής Παράστασης με κρουστά: Ο Πέτρος!!! και ο Λύκος;;; από το Κρουστόφωνο - και άλλα παραδείγματα

**Νίκος Θεοδωρίδης,
σε συνεργασία με τους:
Ελένη Δημοπούλου και
Ηρακλή ΚάλτσοAuthor**

Η παρουσίαση αυτή αναφέρεται στη δυνατότητα δημιουργίας μιας μουσικής παράστασης- από ερασιτέχνες μουσικούς ή παιδιά- βασισμένης στα κρουστά, στο τραγούδι και σε άλλα απλά μέσα. Αναζητείται η παιδαγωγική αξία καθώς και η περιγραφή μιας κοινής μεθοδολογικής προσέγγισης - πρότασης από τους εισηγητές, που αφορά στην ευχάριστη περιπέτεια μιας μουσικής παράστασης βασισμένης στα κρουστά, στο τραγούδι, στο παιχνίδι, στο χορό, σε μικρά λογοτεχνικά κείμενα και σε άλλα απλά μέσα. Οι εισηγητές αναλύουν και δίνουν κατευθύνσεις που αφορούν στους τομείς της ειδικότητάς τους, δηλαδή τη μουσική παιδαγωγική, το θέατρο και τη σκηνογραφία. Στα πλαίσια αυτά, παρουσιάζονται στο video και σχολιάζονται: 1. Στιγμιότυπα από παραστάσεις που έδωσε το ρουστόφωνο με το "Μουσικό Παιγδοθέαμα Ο Πέτρος!!! και ο Λύκος;;;". 2. Στιγμιότυπα από την παράσταση "Ο Πέτρος και ο Λύκος" που ανέβασαν παιδιά του δημοτικού σχολείου. 3. Στιγμιότυπα από ανάλογη εργασία, όπως την επεξεργάστηκε το ετήσιο εργαστήρι κρουστών με μορφή επιμορφωτικών σεμιναρίων το οποίο οργανώνεται από το εργαστήρι κρουστών ρουστόφωνο προς τρίτους.

Ο **Νίκος Θεοδωρίδης** είναι πτυχιούχος της Παιδαγωγικής Σχολής του ΑΠΘ, τμήμα Νηπιαγωγών καθώς και του Οικονομικού Τμήματος της σχολής ΝΟΕ του ΑΠΘ. Σπούδασε μουσική -θεωρητικά και κιθάρα- και είναι πτυχιούχος του τμήματος Αρμονίας του Σύγχρονου Ωδείου Θεσσαλονίκης. Ειδικεύτηκε στα μουσικοπαιδαγωγικά. Είναι υποψήφιος διδάκτωρ Μουσικής Παιδαγωγικής. Δίδαξε σε δημόσια και ιδιωτικά σχολεία και Νηπιαγωγεία της Θεσσαλονίκης, επίσης ως εισηγητής σε σεμινάρια και διαλέξεις, στα ΠΕΚ, στην εξομοίωση κ.α. Διδάσκει ως ειδικός επιστήμων-μουσικοπαιδαγωγός στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Φλώρινας. Έχει συνθέσει παιδικά τραγούδια για θέατρο και για μουσικοπαιδαγωγικές εφαρμογές. Επιμελήθηκε μουσικοθεατρικές παραστάσεις με παιδιά 4-9 ετών. Έχει γράψει το μουσικοπαιδαγωγικό πρόγραμμα για σχολεία "Φίλοι μουσικόφιλοι". Εξέδωσε το μουσικοπαιδαγωγικό υλικό (βιβλίο με κασέτα) με τίτλο "Τραγουδοαπαιχνίδια για φίλους μουσικόφιλους 4 ετών και άνω". Συνέβαλε στη συγγραφή του βιβλίου-προγράμματος "Το σχολείο εργαστήρι τέχνης και δημιουργίας" της καλλιτεχνικής ομάδας ΕΛΑΤΕ ΝΑ ΠΑΙΞΟΥΜΕ, της οποίας είναι ιδρυτικό μέλος από το 1986. Συμμετείχε επίσης στη συλλογική εργασία της ίδιας Ομάδας "10 δημιουργικά βήματα για μια σχολική παράσταση" (υπό έκδοση). Είναι ιδρυτικό μέλος της Ε.Ε.Μ.Ε. και του εργαστηρίου Κρουστών και Μουσικού Θεάματος για παιδιά ΚΡΟΥΣΤΟΦΩΝΟ. Επίσης μέλος του παραρτήματος Ο.Μ.Ε.Ρ. Φλώρινας (Παγκόσμια Οργάνωση Προσχολικής Αγωγής) και του Ε.Σ.Μ.Α. Carl Orff (Ελληνικός Σύλλογος Μουσικοκινητικής Αγωγής Carl Orff). Ο **Ηρακλής Κάλτσος** σπούδασε Κινηματογράφο και Θέατρο στην Αθήνα, στη σχολή Α. Σταυράκου (σκηνοθεσία, σκηνογραφία, φωτογραφία). Για τρία χρόνια παρακολούθησε τα μαθήματα εισαγωγής στα εικαστικά και την ιστορία της τέχνης από το ζωγράφο Σ. Κουκουλομάτη. Εργάστηκε επίσης για δύο χρόνια κοντά στο ζωγράφο-χαράκτη Δ. Σκρέτα (χαλκογραφία-ψηφιδωτό). Ως εικαστικός καλλιτέχνης και σχεδιαστής έχει εργαστεί στο χώρο της διαφήμισης, του βιομηχανικού design και της διακόσμησης. Από το 1990 ασχολείται παράλληλα και με την αισθητική αγωγή του παιδιού, κυρίως στα εικαστικά. Διδάσκει εικαστικό παιχνίδι, ζωγραφική και φωτογραφία στο εργαστήρι τέχνης "Ανεμόσκαλα" της Θεσσαλονίκης. Είναι ιδρυτικό μέλος του ΚΡΟΥΣΤΟΦΩΝΟΥ με κύρια ευθύνη τα εικαστικά και τη σκηνογραφία. Έχει συνεργασθεί επίσης για πολλά χρόνια με την Κ.Π.Ο. ΕΛΑΤΕ ΝΑ ΠΑΙΞΟΥΜΕ. Έχει δημιουργήσει και σχεδιάσει ένα τριετές πρόγραμμα εικαστικών για παιδιά από 5-12 χρόνων με τον τίτλο "Κλέε-Πικάσο-Θεόφιλος", ενώ έχει δημιουργήσει και άλλα επτά μικρά καλλιτεχνικά-παιδαγωγικά προγράμματα, με πιο γνωστό το "Γράμμα-γραφή-τυπογραφία μια μαγική ιστορία". Σκηνογράφησε πολλές σχολικές παραστάσεις συνεργαζόμενος με τα εκπαιδευτήρια "Κοραής" και "Μαντουλίδη". Επίσης, έχει εικονογραφήσει βιβλία παιδαγωγικών-καλλιτεχνικών θεμάτων.

Η **Ελένη Δημοπούλου** γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Αποφοίτησε από τη Δραματική Σχολή της Ρούλας Πατεράκη (Επιθεώρηση Δραματικής Τέχνης). Υπήρξε ιδρυτικό μέλος στο "Καφεθέατρο Θεσσαλονίκης" (Θεατρική διαδρομή 1978-84). Από το 1986 έως σήμερα είναι βασικό μέλος της Πειραματικής Σκηνης της Τέχνης Θεσσαλονίκης. Έχει πάρει μέρος σε πολλές παραστάσεις ως ηθοποιός. Από το 1984 ασχολείται με το Θεατρικό Παιχνίδι. Υπήρξε συνεργάτης της Σβούρας (Εργαστήρι Δημιουργικής Έκφρασης για παιδιά). Έχει συμμετάσχει και οργανώσει σεμινάρια για εκπαιδευτικούς διδάσκοντας θεατρική έκφραση για παιδιά και ενήλικες. Από το 1995 εργάζεται στα εκπαιδευτήρια Μαντουλίδη και είναι υπεύθυνη για τη θεατρική αγωγή. Έχει συνεργασθεί με την ΕΛΑΤΕ ΝΑ ΠΑΙΞΟΥΜΕ, τα Εκπαιδευτήρια Κοραής. Διοργάνωσε σεμινάρια με θέμα Θέατρο και Αναπηρία και σκηνοθέτησε δύο παραστάσεις με το ειδικό σχολείο Κωφών και βαρήκοων όπου πήρε το 2ο βραβείο σε πανελλήνιους αγώνες. Το 1998, με το θεατρικό τμήμα των Εκπαιδευτηρίων

Μαντουλίδη πήρε το 1ο βραβείο στους περιφερειακούς θεατρικούς αγώνες με το "Όνειρο θερινής Νύχτας" του Σαίξπηρ. Παρουσίασε επίσης μια παράσταση με 4 μύθους του Αισώπου σε μουσική Γ. Πολυμενέρη με τα παιδιά του ίδιου σχολείου. Τα τελευταία δύο χρόνια ασχολείται με ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα με θέμα το θέατρο μέσα στην τάξη. Συνεργάστηκε με το Εργαστήρι Κρουστών ΚΡΟΥΣΤΟΦΩΝΟ στην παράσταση "Ο Πέτρος !!! και ο Λύκος;;;" καθώς και στον ετήσιο επιμορφωτικό κύκλο "Από τα κρουστά στην παράσταση" συμβάλλοντας σημαντικά στον προσανατολισμό της ομάδας προς το Μουσικό Θέαμα για Παιδιά.

ΜΟΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Καλλιτεχνική Δημιουργία : Επικοινωνία - Μεταμόρφωση

Ντόρα Ψαλτοπούλου

Η διάλεξη αυτή αναφέρεται στη διαχρονική και διαπολιτισμική ιδιότητα της Μουσικής να ενθαρρύνει ενδοατομικές, διαπροσωπικές, καθώς και κοινωνικοπολιτικές αλλαγές. Τα τελευταία πενήντα χρόνια η Μουσικοθεραπεία σαν οργανωμένη κλινική προσέγγιση ενδιαφέρεται να αγγίξει την καλλιτεχνική φύση του κάθε ανθρώπου και να αφυπνίσει το δυναμικό του για αυτοπραγμάτωση μέσα από προσωπική δημιουργία. Στη διάλεξη θα γίνει επίσης αναφορά στην καλλιτεχνική φύση του ανθρώπου μέσα από την υπαρξιστική προσέγγιση του Rollo May ("The Courage to create"). Ακόμη: Η σπουδαιότητα της προσφοράς της Μουσικοθεραπείας σε διάφορους τομείς, όπως: Η Ιατρική, η Ψυχολογία, η Εκπαίδευση, η Θεραπεία με εκφραστικές τέχνες, η Μουσική εκτέλεση, σύνθεση.

Η Ντόρα Ψαλτοπούλου είναι απόφοιτος του Τμήματος Γαλλικής Φιλολογίας του Α.Π.Θ. και Διπλωματούχος του πιάνου από το Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης. Σπούδασε επίσης στην Αμερική και το 1991 απέκτησε το Master of Arts στη Μουσικοθεραπεία από το Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης. Είναι υποψήφια διδάκτωρ του Παιδαγωγικού τμήματος του Α.Π.Θ. Εργάζεται από το 1992 ως μουσικοθεραπεύτρια στη Θεσσαλονίκη. Οι τομείς εξειδίκευσής της στη Μουσικοθεραπεία είναι: παιδιά με πολλαπλές αναπηρίες, ψυχωσικοί ενήλικες, νορμάλ νευρωσικά παιδιά και ενήλικες με συναισθηματικές διαταραχές. Συμμετείχε ως εισηγήτρια σε πανελλήνια και παγκόσμια συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό και πραγματοποιεί εκπαιδευτικά σεμινάρια για τη Μουσικοθεραπεία σε συνεργασία με το New York University. Είναι επίσης ιδρυτικό μέλος της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση.

Μουσικός προικισμός και μουσική ανάπτυξη των παιδιών από την σκοπιά της Εξελικτικής Ψυχολογίας

Ελένη Νημά
Στολιανή Καψάλη

- 1 Οριοθέτηση του θέματος (μουσικός προικισμός, μουσικό ταλέντο, μουσική μετριότητα, μουσική αμβλύτητα).
- 2 Πρώιμα σημάδια μουσικού προικισμού (ενδιαφέρον για μουσικούς ήχους, μουσική μνήμη, σωστή τονικότητα, ανάγνωση μουσικού κειμένου, δεξιότητα στο παίξιμο ενός μουσικού οργάνου κλπ.). Πρώιμο μουσικό ταλέντο και μουσικές επιδόσεις κατά την ενήλικη ζωή.
- 3 Σχέση μουσικού ταλέντου με άλλες ικανότητες (υπόθεση του κατωφλίου, μουσικό ταλέντο και νοημοσύνη, μουσικό ταλέντο και εικαστικές τέχνες, μουσικό ταλέντο και πλευρικότητα του εγκεφάλου).
- 4 Μουσική δημιουργικότητα και παραγωγικότητα. Ο ρόλος της οικογένειας και του δασκάλου στην ανάπτυξη τους. Καλλιέργεια της μουσικής ικανότητας σε κανονικά παιδιά.

Η Ελένη Α. Νημά γεννήθηκε στις 6-3-1952 στον Πλάτανο του Νομού Τρικάλων. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (κατεύθυνση Ψυχολογίας και Παιδαγωγικής) και έλαβε το πτυχίο το 1974. Καθ' όλη την διάρκεια των σπουδών της ήταν υπότροφος του ΙΚΥ. Το 1977 διορίστηκε στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στην οποία υπηρετεί μέχρι σήμερα. Από το 1981 μέχρι το 1983 παρακολούθησε τον Μεταπτυχιακό Κύκλο Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ με πρωτεύον μάθημα Ψυχολογία και δευτερεύοντα Γενική Παιδαγωγική και Σχολική Παιδαγωγική και έλαβε τον σχετικό τίτλο. Από το 1995 είναι υποψήφια διδάκτωρ του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Φλώρινας με θέμα "Δημιουργικό-τητα και σχολική επίδοση".

Η Στολιανή Καψάλη γεννήθηκε στις 27/12/1979 στη Θεσσαλονίκη, όπου και κατοικεί μόνιμα. Κατά τη σχολική χρονιά 1985-86 έμεινε στο Μόναχο με την οικογένειά της και φοίτησε στην Α' Δημοτικού στο Bergmann Schule. Στη συνέχεια ολοκλήρωσε τη φοίτηση στο Δημοτικό Σχολείο, στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο των Εκπαιδευτηρίων "Μαντουλίδη" Θεσσαλονίκης και απολύθηκε το 1997 με βαθμό Άριστα, 19 6/11. Από την Α' Γυμνασίου μέχρι και την Γ' Λυκείου είχε υποτροφία, η οποία συνίστατο στην πλήρη απαλλαγή της από τα δίδακτρα, λόγω των καλών της επιδόσεων στα μαθήματα. Συμμετείχε στις ορχήστρες και χορωδίες του Σχολείου και του Ωδείου της παίρνοντας μέρος σε πολλές εκδηλώσεις και συναυλίες με αυτές. Επίσης συμμετείχε ως μέλος της ορχήστρας του Σχολείου της στην ηχογράφηση μουσικού CD. Ύστερα από την επιτυχή συμμετοχή της στις Πανελλαδικές Εξετάσεις, είναι από τον Σεπτέμβριο του 1997 φοιτήτρια του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του ΑΠΘ. Παράλληλα σπουδάζει στο Νέο Ωδείο Θεσσαλονίκης Φλάουτο με ράμποφ, πλάγιο Φλάουτο, πιάνο και θεωρητικά. Είναι κάτοχος του Proficiency στην αγγλική γλώσσα και μαθαίνει Γερμανικά.

Μουσικά Σχολεία: Δομή και Λειτουργία - Προοπτικές

Αγγελική Δεληγιάννη

Το 1988 ιδρύθηκε στην Παλλήνη το πρώτο, στον Ελλαδικό χώρο, Πειραματικό Μουσικό Σχολείο (γυμνάσιο-λύκειο), σύμφωνα με το άρθρο 16 του Ν. 1824/88, προαναγγέλλοντας τη γέννηση ενός πρωτοπόρου εκπαιδευτικού θεσμού ο οποίος επεκτάθηκε και έτυχε ευρύτατης κοινωνικής αποδοχής. Χαρακτηρίστηκε το ολοήμερο σχολείο του 2.000. Μετά από δέκα χρόνια εφαρμογής του θεσμού θεωρείται ότι πέτυχε να κινηθεί στις κατευθύνσεις που ορίζει η βασική του αποστολή, η οποία συνίσταται στην κατάρτιση των νέων που επιθυμούν να ακολουθήσουν την επαγγελματική κατεύθυνση της Μουσικής, με παράλληλη παροχή Γενικής Παιδείας έτσι ώστε να διατηρούν τη δυνατότητα επιλογής άλλου τομέα επιστημονικής ή επαγγελματικής εξειδίκευσης. Το ισχύον νομικό πλαίσιο των Μουσικών Σχολείων, δοκιμασμένο τόσο στη διοικητική και νομοθετική του διάσταση όσο και στην καθημερινή παιδαγωγική πράξη αξιοποιήθηκε εισάγοντας για πρώτη φορά μια διευρυμένη αντίληψη και αντιμετώπιση του συστήματος Μουσικής Εκπαίδευσης στη Δημόσια Εκπαίδευση. Επιπλέον, καθιέρωσε τη διδασκαλία της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής και της εν γένει Ελληνικής Παραδοσιακής Μουσικής, σε επίπεδο Θεωρίας και Πράξης (παραδοσιακά μουσικά όργανα), μη παραλείποντας να δίνει και την Ευρωπαϊκή διάσταση στην παιδεία των νέων μας. Στο πεδίο των οργανωμένων πρωτοβουλιών για τη βελτίωση και αναβάθμιση του θεσμού των Μουσικών Σχολείων, επιχειρείται, μεταξύ άλλων, η διοικητική αναδιάρθρωση των Μουσικών Σχολείων, η σύσταση Διεύθυνσης Μουσικής Εκπαίδευσης στο ΥΠ.Ε.Π.Θ., η ίδρυση Μουσικών Σχολείων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, η δυνατότητα υπαγωγής των Μουσικών Σχολείων στα Τμήματα Μουσικών Σπουδών και η ίδρυση Πειραματικών Σχολείων ποικίλων Καλλιτεχνικών Τομέων με κλάδους Μουσικής, Εικαστικών Τεχνών, Θεατρικών Σπουδών κ.ά. Επίσης, όλα τα Μουσικά Σχολεία έχουν εξοπλιστεί με όλα τα απαραίτητα μουσικά όργανα και εποπτικά - ακουστικά μέσα για την καλύτερη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Το κτιριακό πρόβλημα αντιμετωπίζεται από την πολιτεία με την οικοδόμηση κτιρίων με ειδικές προδιαγραφές, όπως το κτίριο του Μουσικού Σχολείου Θεσσαλονίκης που θεωρείται από τα καλύτερα στην Ευρώπη (δαπάνη 1,2 δις δραχμές). Τέλος, τα Μουσικά Σχολεία εντάχθηκαν στο καινούριο εκπαιδευτικό σύστημα. Έτσι, τα Μουσικά Λύκεια θα λειτουργούν ως Ενιαία Μουσικά Λύκεια με τις κατευθύνσεις Θεωρητική, Θετική και Τεχνολογική (2ος κύκλος, πληροφορική) κατεύθυνση.

Η Αγγελική Δεληγιάννη γεννήθηκε στην Αλεξανδρούπολη. Είναι πτυχιούχος του Τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Α.Π.Θ. (1975). Συνέχισε τις σπουδές της στο Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής του Α.Π.Θ. και έλαβε τον μεταπτυχιακό της τίτλο στα Παιδαγωγικά (Μ.Α., 1995). Σήμερα είναι υποψήφια διδάκτωρ του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Α.Π.Θ. Υπηρέτησε στην Ιδιωτική Γενική Εκπαίδευση καθώς και σε εκπαιδευτικά Ιδρύματα Ξένων Γλωσσών. Δίδαξε στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Α.Π.Θ., καθώς και στους επιμορφούμενους στο 1ο Π.Ε.Κ. Θεσσαλονίκης. Από το 1979 υπηρετεί στη Δημόσια Γενική Εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός του κλάδου ΠΕ6 (Αγγλικής Γλώσσας). Διετέλεσε μέλος του Δ.Σ. της Ένωσης Καθηγητών Αγγλικής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Βόρειας Ελλάδας (ΕΚΑΒΕΔΕ). Είναι μέλος της Παιδαγωγικής Εταιρίας Ελλάδας, της Εταιρίας Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας και μέλος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Ανάπτυξης Γυναικών Μάνατζερ Ελλάδας (ΙΑΓΜΕ) της Ελληνικής Εταιρίας Διοικήσεως

*Επιχειρήσεων (ΕΕΔΕ). Έχει συμμετάσχει σε συνέδρια και σεμινάρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό ως εισηγήτρια και οργανωτική συντονίστρια. Έχει διδάξει ως κύρια εισηγήτρια σε σεμινάρια και επιμορφωτικές - εκπαιδευτικές συναντήσεις του κλάδου ΠΕ16 (Μουσικής), που οργανώθηκαν από το ΥΠ.Ε.Π.Θ. Έχει δημοσιεύσεις στον ημερήσιο, περιοδικό τύπο καθώς και σε επιστημονικά περιοδικά. Είναι συγγραφέας του βιβλίου με τίτλο *English for Students Teachers - Level III, Advanced (ESP Coursebook)*, που εκδόθηκε από την Υπηρεσία Δημοσιευμάτων του Α.Π.Θ. Ασχολείται με θέματα της σύγχρονης επιστημονικής Παιδαγωγικής, με ιδιαίτερη έμφαση στις σχολικές έρευνες και εφαρμογές.*

Μουσικές Σπουδές στην Ανώτατη Εκπαίδευση

Δημήτρης Γιάννου

Θέμα της διάλεξης είναι οι προϋποθέσεις, τα αντικείμενα και η διάρθρωση μουσικών σπουδών στην ανώτατη εκπαίδευση. Με αφετηρία τις εμπειρίες από την υπερδεκαετή λειτουργία τμημάτων μουσικών σπουδών σε πανεπιστήμια της Ελλάδας, αλλά και τις διεθνώς διαμορφωμένες συνθήκες σ' αυτόν τον τομέα, επισημαίνονται προβλήματα και διατυπώνονται σκέψεις για την αντιμετώπιση τους ως προς τα τρία βασικά ζητήματα μουσικών σπουδών στην ανώτατη εκπαίδευση, τα οποία εξετάζονται στην διάλεξη.

*Ο Δημήτρης Γιάννου είναι καθηγητής του Τμήματος Μουσικών Σπουδών ΑΠΘ. Γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε ιστορία και αρχαιολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (πτυχίο 1972), βιολί και αργότερα βιόλα στο Ωδείο Αθηνών (δίπλωμα 1972, τάξη Τ. Αποστολίδη), θεωρητικά και σύνθεση με τον συνθέτη Γ.Α. Παπαϊωάννου (1968-1972). Επίσης: μουσικολογία, γενική γλωσσολογία και φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο Κολωνίας (Ο.Δ. Γερμανίας), όπου και ανακηρύχθηκε διδάκτορας το 1980. Εργάστηκε ως μέλος της Ορχήστρας της Εθνικής Λυρικής Σκηνής (1980-1985) και διετέλεσε μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του ίδιου ιδρύματος (1982-1983). Έχει οργανώσει προγράμματα ακαδημαϊκών ανταλλαγών και έχει διδάξει στα πανεπιστήμια Κολωνία, Κρήτης, Ίνσμπρουκ και Ελσίνκι. Δημοσιεύσεις (μεταξύ άλλων): "Νεοελληνική μουσική ως αντικείμενο της μουσικολογίας" (στο: *Επιστημονική Σκέψη*, 4/1981). "Εξωευρωπαϊκή μουσική και ιστορικότητα του πολιτισμού-Μουσικοϊστορικές μαρτυρίες και φιλοσοφία της ιστορίας σε έργα Γάλλων λογίων του 17ου αιώνα" (στο: *Επιστημονική Επετηρίς της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*, Παράρτημα 44, 1984), "Δημόσιες σχέσεις και κοινωνική πολιτιστική λειτουργία του Θεάτρου Όπερας" (στο: *Μουσικολογία* 1985 1(1)). Θέματα Μουσικολογίας, Θεσσαλονίκη: University Studio Press 1994, Ιστορία της μουσικής - Σύντομη γενική επισκόπηση Τόμος Α' (Μέχρι τον 16ο αιώνα), Θεσσαλονίκη: University Studio Press 1995, κ.ά.*